

Na osnovu člana 35. stav 1.1. Zakona Br. 03/L-209 o Centralnoj Banci Republike Kosova (Službeni list Republike Kosova, br. 77/16. avgust 2010. godine) i članova 54. i 85. Zakona o Bankama, mikrofinansijskim institucijama i ne-bankarskim finansijskim institucijama (Službeni list Republike Kosova, br. 11/11. maj 2012. godine), Odbor Centralne Banke Republike Kosova na sastanku održanom 09. novembra 2012. godine, usvojio je sledeće:

UREDBA O SPOLJNOJ REVIZIJI BANAKA

Član 1 Cilj i delokrug

1. Cilj ove Uredbe je jačanje regulatornog okvira, koji se bavi spoljnim revizorima banaka i koji određuje kvalitet pružanih usluga od strane spoljnih revizora, u odnosu na specifične rizike banaka i finansijskog sektora u celini. Ova Uredba određuje uslove za odobravanje spoljnih revizora, obavljanje spoljne revizije banaka odnose između spoljnih revizora, banaka i CBK-a.
2. Ova Uredba se primenjuje za sve banke licencirane od strane CBK-a za rad u Republici Kosova.
3. Ova Uredba se takođe primenjuje i za filijale stranih banaka u slučaju kada CBK smatra da su uslovi iz stava 4. člana 54. Zakona o bankama, mikrofinansijskim institucijama i ne-bankarskim finansijskim institucijama ispunjeni.

Član 2 Definicije

1. Svi izrazi upotrebljeni u ovoj Uredbi imaju isto značenje kao što je određeno u članu 3. Zakona br. 04/L-093 o bankama, mikrofinansijskim institucijama i ne-bankarskim finansijskim institucijama (u daljem tekstu: Zakon o bankama) i/ili kao što je navedeno u sledećim definicijama za potrebe ove Uredbe:
 - a. **Revizorska kuća** podrazumeva pravno lice ili bilo koji drugi entitet, bez obzira na pravnoj formi, koja je licencirana u skladu sa Zakonom br. 04/L-014 o računovodstvu, finansijskom izveštavanju i reviziji (Službeni List Republike Kosova, br. 11/26. avgust 2011. godine) (u daljem tekstu: Zakon o finansijskom izveštavanju) za obavljanje revizorskih poslova.
 - b. **Spoljni revizor** podrazumeva samo revizorsku kuću.
 - c. **Finansijski izveštaj** podrazumeva bilans stanja, bilans uspeha, izveštaj o tokovima novca, izveštaj o izmenama na kapitalu, dodatne napomene i materijale sa objašnjenjima, koji su sastavni deo finansijskih izveštaja.

Član 3

Opšti uslovi

1. Spoljni revizor jedne banke licencirane od strane CBK-a za rad na Kosovu treba da se odobri od strane CBK-a.
2. Na osnovu pisanog zahteva, CBK će kao spoljnog revizora jedne banke odobriti samo:
 - a) Jednog spoljnog revizora licenciranog na Kosovu u skladu sa Zakonom o finansijskom izveštavanju.
 - b) Jednog spoljnog revizora koji ima najmanje 3 (tri) godina iskustva iz oblasti revizije finansijskih izveštaja banaka ili drugih finansijskih institucija ili da osoblje kome se obavlja revizija ima slično iskustvo.

Član 4

Specifični uslovi i zahtevi

1. Odobrenje koje se daje spoljnom revizoru je ograničeno na jednoj specifičnoj banci i validna je tokom jedne finansijske godine.
2. Zahtevi za odobravanje trebaju se dostaviti CBK-u pre datuma 30. Jun, svake godine.
3. Banka, zajedno sa zahtevom za odobravanje, treba da obezbedi CBK-u:
 - a) Predlog odbora revizora i odbora direktora ili relevantnog organa matične banke u slučaju filijale strane banke, za imenovanje spoljnog revizora;
 - b) Program revizije banke;
 - c) Opis korišćenja izvora tokom usluge revizije;
 - d) Pismo o angažovanju spoljnog revizora ili ugovor o pruženoj usluzi;
 - e) Dokumentat kojim se potvrđuje dovoljno iskustvo spoljnog revizora ili njegovog osoblja koji obavlja reviziju iz oblasti revizije banaka ili ostalih finansijskih institucija;
 - f) Potvrdu izdatu od strane Kosovskog Saveta za Finansijsko Izveštavanje (KSFI) u vezi sa rezultatima poslednje kontrole o kvalitetu spoljnog revizora (ova potvrda se neće zahtevati od strane CBK-a dok KSFI ne izdaje sličnu potvrdu); i
 - g) Pismenu izjavu spoljnog revizora o ispunjavanju kriterijuma određenih u članu 7. ove Uredbe.
4. Program revizije i korišćenje izvora tokom usluge revizije, treba da bude odgovarajući u odnosu na karakter i veličinu banke.
5. Kontinuirano zapošljavanje istog spoljnog revizora je ograničeno na tri godina ili na tri uzastopne revizije.

Član 5

Dobra reputacija

CBK će odobriti za spoljnog revizora jedne banke, spojne revizore koji imaju dobru reputaciju i koji nisu angažovani u nijednoj aktivnosti, koja nije u skladu sa funkcijama spoljne revizije.

Član 6

Ponavljanje revizije

CBK ima pravo da zahteva ponovnu reviziju od strane drugog spoljnog revizora sa troškovima banke, u slučajevima kada je postojeći spoljni revizor banke obavio reviziju ili je podneo izveštaj, koji nije u skladu sa uslovima Zakona o bankama, Uredbama CBK-a, Međunarodnim Revizorskim Standardima (MRS) i ne izražava realno finansijsko stanje banke.

Član 7

Profesionalna etika

Spoljni revizori treba da podležu profesionalnim etičkim principima određenim od strane Međunarodne Federacije računovođa "Etički kodeks za profesionalne računovođe".

Član 8

Nezavisnost i objektivnost

1. Tokom obavljanja revizije, spoljni revizori treba da budu nezavisni od entiteta kod kojeg se obavlja revizija i ni na koji način ne treba da se uključe u odluke rukovodstva banke kod koje se obavlja revizija. Spoljni revizori ne treba da vrše reviziju, ukoliko postoji neki direktan ili indirektan finansijski, radni, poslovni, ili bilo koji drugi odnos, uključujući i proviziju za dodatne ne-revizorske usluge, između spoljnih revizora i kane koja se revidira, od koje će jedna treća objektivna i informisana stranka moći da zaključi da je nezavisnost spoljnih revizora ugrožena.

2. Odobreni spoljni revizori, takođe treba da budu u skladu sa odredbama preporuke Komisije Evropske Unije (EU) od dana 16. maj 2002. godine o Statutarnoj revizorskoj nezavisnosti u EU: Struktura osnovnih principa. Pored toga, CBK će obezbediti usklađenost sa Poglavljem IV Direktive EU-a 2006/43 o Statusnim revizijama godišnjih i konsolidovanih obračuna.

3. Spoljni revizori treba da u radnim papirima revizije dokumentuju sve pretnje njihove nezavisnosti kao i mere bezbednosti koje su preduzelo za ublažavanje tih pretnji.

Član 9

Nezavisnost i objektivnost revizora koji vrše reviziju u ime revizorskih kuća

Vlasnici ili akcionari jedne odobrene revizorske kuće, takođe i članovi administrativnih, rukovodećih i nadzornih organa te, ili jedne povezane firme, ne treba da utiču na izvršenju neke revizije na bilo koji način koji bi doveo do nezavisnosti i objektivnosti revizora, koji vrši reviziju u ime revizorske kuće.

Član 10

Naknade za reviziju

1. Naknade revizorskih usluga:

- a) Treba da budu adekvatne kako mi omogućile odgovarajući kvalitet revizije;
- b) Ne treba da budu pod uticajem ili određene od provizije dopunskih usluga banke koja se revidira; i
- c) Ne mogu se zasnivati na nijednom obliku uslovljavanja.

Član 11

Potražnje nad spoljnim revizorima u obavljanju revizije godišnjih obračuna

Spoljni revizori treba da vrše sve revizije banaka u skladu sa MRS.

Član 12

Sadržaj revizije

1. Spoljni revizori treba da procene jesu li ili ne godišnji obračuni banke pripremljeni i okončani u skladu sa Međunarodnim Revizorskim Standardima za Finansijsko izveštavanje (MRSFI), Zakonom o bankama i Uredbama CBK-a, kao i da procene ukoliko je menadžment banke ispunio ili ne njegovu obavezu da obezbede jasne i relevantne beleške, kao i dokumentaciju računovodstvenih informacija u skladu sa Zakonom o bankama i Uredbama CBK-a.

2. Spoljni revizori treba da procene ukoliko su informacije na godišnjim izveštajima u vezi sa godišnjim obračunima, pretpostavkama koje se odnose na kontinuitetu poslovanja i predloga u vezi sa upotrebom viška ili pokrivanjem gubitaka su u skladu Zakonom o bankama i Uredbama CBK-a i ukoliko je informacija u skladu sa godišnjim obračunima.

3. Spoljni revizori treba da procene adekvatnost sistema administracije bankarskih rizika, u skladu sa procenom:

- a) Usklađenosti sa zahtevima za organizacione strukture u vezi sa administracijom svakog specifičnog rizika;
- b) Politika i procedura za administraciju svakog specifičnog rizika kao i njihovog sprovođenja;
- c) Adekvatnosti identifikacije, merenja i nadgledanja svakog specifičnog rizika;
- d) Adekvatnosti i efikasnosti sistema unutrašnje revizije u skladu sa administracijom svakog specifičnog rizika.

4. Specifični rizici obuhvataju: kreditni rizik, tržišni rizik, operacioni rizik, rizik likvidnosti i ostale rizike kojima se banke izlože.

5. Spoljni revizori treba da obave procenu o bankama u vezi sa načinom upravljanja sredstvima i uspostavljanjem odgovarajućih unutrašnjih kontrola.

6. Revizija banaka treba da pokrije oblasti kao što su kreditni portfolio, portfolija rezervi za kreditne gubitke, nenaplativih sredstava, procene imovine, trgovinskih i ostalih aktivnosti hartija od vrednosti, derivata, oduzimanja sredstava i adekvatnosti unutrašnjih kontrola o finansijskom izveštavanju.

7. Spoljni revizori treba da kroz revizije, doprinose sprečavanju i otkrivanju nepravilnosti i grešaka.

Član 13 **Obaveze spoljnih revizora**

1. Spoljni revizori treba da obave revizije prema njihovom najboljem nahođenju, uključujući procenu rizika, koju predstavlja uključivanje pogrešnih informacija u godišnjim obračunima zbog nepravilnosti i grešaka.

2. Spoljni revizori treba da obezbede da imaju dovoljno osnova da bi procenili ukoliko je došlo do nekog prekršaja Zakona o bankama i Uredbi CBK-a, koja su materijalna što se tiče godišnjih obračuna.

3. Spoljni revizori treba da kontrolišu usklađenost, tačnost i potpunost bankarskih izveštaja predstavljenih u CBK-u, u skladu sa važećim regulacionim zahtevima odobrenih od strane CBK-a. Na osnovu kontrole obavljane od strane spoljnih revizora treba da procene, ukoliko su izveštaji izvršeni ili su u skladu sa Zakonom o bankama i Uredbama CBK-a i ukoliko one sagledavaju na realan i objektivan način finansijsko stanje banke.

4. Spoljni revizori treba da u pisanoj formi dostave Odboru direktora banaka sledeće okolnosti:

- a) Nedostatke u vezi sa obavezom radi obezbeđivanja odgovarajućeg registra, jasnim otkrivanjem i dokumentovanjem računovodstvenih informacija;
- b) Greške i nedostatke u organizovanju i kontroli upravljanja sredstvima;
- c) Nepravilnosti i greške koje mogu izazvati pogrešno informisanje na godišnjim obračunima;
- d) Okolnosti koje mogu izazvati obaveze članova odbora direktora, generalne skupštine akcionara ili visokog rukovodstva.

Član 14 **Dokumentovanje vršenja dužnosti**

Kao što se zahteva MRS 230, "Dokumentovanje revizije", spoljni revizori treba da dokumentuju kako je obavljena jedna revizija kao i rezultate jedne revizije. Pitanja koja ukazuju da nepravilnosti ili greške mogu biti prisutne, treba da se dokumentuju na poseban način.

Član 15

Održavanje revizorskih radnih papira

Revizorski radni papiri treba da se pripremaju i održavaju u skladu sa odgovarajućim MRS-om.

Član 16

Izveštaj spoljnih revizora

1. Spoljni revizori treba da pripremaju revizorski godišnji izveštaj sa jednim mišljenjem o reviziji u skladu sa MRSFI i u slučaju predstavljanja materijalnih razlika, takođe i jedan revizorski izveštaj sa mišljenjem revizije u skladu sa Uredbom CBK-a o upravljanju kreditnim rizikom.

2. Izveštaj revizije treba da potvrdi da su usluge revizije obavljane u skladu sa odredbama Zakona o bankama, ovom Uredbom i ostalim relevantnim Uredbama CBK-a.

3. Izveštaj o reviziji treba da verifikuje i otkriva sledeća pitanja:

- a) Ukoliko su godišnji obračuni pripremljeni i okončani u skladu sa MRSFI, Zakonom o bankama i relevantnim uredbama CBK-a i predstavljaju pravedno i istinito finansijsko stanje i aktivnosti banke;
- b) Ukoliko je rukovodstvo banke ispunilo njegovu obavezu, radi pružanja jasnih i odgovarajućih evidencija kao i dokumentovanje računovodstvenih informacija; i
- c) Ukoliko informacije u godišnjem izveštaju u vezi sa godišnjim obračunima, pretpostavkama u vezi sa kontinuitetom poslovanja i u vezi sa kontinuitetom predlaganja u vezi sa upotrebom viška ili pokrivanjem gubitaka su u skladu sa Zakonom o bankama i relevantnim Uredbama CBK-a i ukoliko je informacija u skladu sa godišnjim obračunima.

4. Ukoliko obračuni ne daju informacije u vezi sa rezultatom i stanjem banke, a koji se trebaju obezbediti, spoljni revizori treba da naglašavaju to ili da odrede rezervisano mišljenje revizora i da eventualno obezbede i dodatne neophodne informacije u revizorskom izveštaju.

5. Ukoliko spoljni revizori dođu do zaključka da se obračuni ne trebaju okončati u njihovom trenutnom obliku, to se treba navesti na poseban način.

6. Ukoliko spoljni revizori, tokom obavljanja revizije, otkriju okolnosti koja mogu prouzrokovati obaveze članova odbora direktora, generalne skupštine akcionara ili visokog rukovodstva, to se treba izveštavati u revizorskom izveštaju. Spoljni revizori, takođe treba da pružaju druge informacije u vezi sa okolnostima, za koje smatraju da treba da obaveste učesnike ili akcionare banke.

7. Spoljni revizori treba da procene sprovođenje datih preporuka od strane spoljnih revizora za prethodnu finansijsku godinu.

8. Spoljni revizori, koji sprovode reviziju godišnje obračune matične kompanije banke, treba da pripreme poseban revizorski izveštaj o grupi, kao što je navedeno u MRS-u. Odredbe od stava 1. do 7. ovog člana, primenjuju se isto u revizorskom izveštaju grupe.

Član 17

Pismo menadžmenta

1. Spoljni revizori treba da, u skladu sa zakonom o bankama i relevantnim Uredbama CBK-a, pripremaju završno pismo rukovodstva o banci, o zaključcima procesa revizije. Pismo rukovodstva treba da obuhvati sve zaključke koje je mogao postići spoljni revizor u vezi sa aktivnošću ili finansijskom stanju banke, kao i informacijama u vezi sa njihovim staranjem u misiji revizije.
2. U završnom pismu rukovodstva, spoljni revizori treba da daju specifičnu izjavu u vezi sa sistemom unutrašnjih kontrola u cilju obezbeđivanja specifične sigurnosti o i u cilju razotkrivanja materijalnih pitanja u strukturi unutrašnje kontrole. Specifična izjava, takođe treba da obuhvata unutrašnju revizorsku funkciju.

Član 18

Poverljivosti

1. Spoljni revizori i saradnici spoljnih revizora, obavezni su da očuvaju poverljivost u vezi sa svakim stečenim saznanjem tokom vremena njihovih aktivnosti, osima kada se zakonom određuje drugačije ili u slučajevima kada se informacija odnosi na lice čija obaveza ne zahteva profesionalnu poverljivost. Spoljni revizori i saradnici spoljnih revizora ne mogu da upotrebe te informacije za njihove aktivnosti, za usluživanje ili zapošljavanje drugih lica.
2. Spoljni saradnici, bez obzira na navedena ograničenja u stavu 1. ovog člana ili sporazuma o poverljivosti, mogu dati objašnjenja ili predstaviti dokumentaciju u vezi sprovedene revizije, u slučajevima kada se to zahteva važećim Kosovskim zakonodavstvom.
3. Obaveza čuvanja poverljivosti nastavlja se da se primenjuje i nakon završetka sličnog zadatka.

Član 19

Obaveza o informisanju

1. Spoljni revizor u okvirima njegovih obaveza treba da pruža informacije u vezi sa pitanjima koja se odnose na banku, koje je spoljni revizor saznao tokom revizije, kada se to zahteva od strane generalne skupštine akcionara, odbora direktora, visokog rukovodstva, revizorskog odbora ili od strane ovlašćenog lica od strane CBK-a.
2. Spoljni revizor, treba da odmah obavesti revizorski odbor ili odboru direktora banke, neko pitanje po interesu vladanja, koju je primetio tokom sprovođenja revizije. Spoljni revizor, treba da odmah obavesti upravne organe banke i CBK, u slučajevima kada tokom sprovođenja revizije banke, primeti:
 - a) Informaciju koja pokazuje znake neispunjenja zahteva za licenciranje od strane CBK-a;
 - b) Ozbiljan sukob u okviru odlučujućih organa ili neočekivanog odlaska menadžera koji je imao ključnu ulogu;

- c) Informaciju koja pokazuje da može doći do materijalnih prekršaja, uredbi, uputstava ili naredbi CBK-a, kao i statuta i podzakonskih akata banke; ili
- d) Nameru unutrašnjeg revizora da podnese ostavku ili njegove negativne ili materijalne promene koje predstavljaju rizik za rad banke i mogućnost da se rizik nastavlja.

3. Spoljni revizor treba da, na osnovu zahteva CBK-a, pruži CBK-u bilo koju informaciju tokom revizorske misije, u vezi sa njegovom performansom u obavljanju revizije jedne banke.

4. CBK održava redovne kontakte i može inicirati sastanke sa spoljnim bankarskim revizorom u bilo koje vreme kada se slični kontakti smatraju potrebnim.

Član 20

Kontrola kvaliteta i njegovo razmatranje

1. Spoljni revizori odobreni od strane CBK-a treba da primenjuju adekvatne politike i procedure kontrole kvaliteta koja rešavaju sve značajne aspekte revizije.

2. Spoljni revizori odobreni od strane CBK-a, biće predmet jednog pregleda kvaliteta pružanja bezbednosti, od strane CBK-a.

3. Pregledanje kvaliteta jednog odobrenog spoljnog revizora, treba da obuhvati specifični zadatak revizije i treba se sprovoditi od strane CBK-a ili od strane određenog kontrolora od strane CBK-a.

4. Tokom pregleda kvaliteta, CBK ili kontrolor treba da odrede do koje mere je spoljni revizor primenjivao pravila i adekvatne procedure kontrole kvaliteta, u svim značajnim revizorskim aspektima. Tokom pregledanja, CBK ili kontrolor treba da imaju pristupa u svim radnim dokumentima spoljnog revizora u toj meri, koja je neophodna za obavljanje adekvatne kontrole kvaliteta.

5. Imajući u vidu obaveze o čuvanju poverljivosti, član 18. ove Uredbe se primenjuje kao za CBK tako i za recenzenta.

6. Sažeti rezultati razmatranja kvaliteta pružanja bezbednosti biće objavljena od strane CBK-a, uključujući preporuke, sprovođenje preporuka i sprovodi sankcionisanje ukoliko se desi neki slučaj.

Član 21

Razrešenje i ostavka

1. Spoljni revizori banaka mogu se razrešiti samo kada postoje dovoljno osnova za to. Razlika u mišljenjima postupaka u računovodstvu ili u procedurama revizije, ne može se smatrati kao dovoljna osnova za razrešenje.

2. Kao revidirane banke tako i spoljni revizori, treba da informišu CBK u slučaju razrešenja ili davanja otkaza i treba da obezbede dovoljno objašnjenja zbog razloga slične odluke.

Član 22
Povlačenje odobrenja

Odobrenje spoljnog revizora se povlači ukoliko je dobra reputacija te revizorske kuće ozbiljno ugrožena ili ukoliko se jedan od uslova ove Uredbe ne ispunjuje više.

Član 23
Sprovođenje, popravne mere i civilne kazne

1. Ukoliko spoljni revizori krše obaveze revizora, koje su određene Zakonom o bankama, ovu Uredbu i druge relevantne Uredbe CBK-a, CBK može izreći spoljnom revizoru pisanu opomenu, čiji će se primerak dostaviti revidiranoj banci.

2. Ukoliko prekršaji opisani u stavu 1. ovog člana ponove, CBK ima prava da odbije usvajanje spoljnog revizora da bi se angažovao za obavljanje revizije finansijskih institucija licenciranih od strane CBK-a, za rad u Republici Kosova ili da preduzme mere predviđene u stavu 3. člana 54. Zakona o bankama.

3. CBK može izreći Civilne kazne u skladu sa stavom 3. člana 82. Zakona o bankama.

Član 24
Ukidanje

Nakon stupanja na snagu ove Uredbe, ukida se izmenjeno i dopunjeno Pravilo o spoljnom revidiranju i spoljnim revizorima finansijskih institucija usvojeno 18. februara 2008. godine, i svaka druga odredba koja može biti u suprotnosti sa ovom Uredbom.

Član 25
Stupanje na snagu

Ova Uredba stupa na snagu 03. decembra 2012. godine.

Predsednik Odbora Centralne Banke Republike Kosova.

Gazmend Luboteni